

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

Archeologiczne świadectwa
kultu maryjnego
w średniowiecznym Gdańsku

MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W GDAŃSKU

ARCHEOLOGICZNE ŚWIADECTWA KULTU MARYJNEGO W ŚREDNIOWIECZNYM GDAŃSKU

KATALOG SKRÓCONY WYSTAWY
Kuratorzy: Ewa Trawicka, Beata Ceynowa

GDAŃSK 2013

Projekt współfinansowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Projekt graficzny: *Beata Müller*

Skład i łamanie: *Beata Müller*

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

ul. Mariacka 25/26

80-958 Gdańsk

tel.: +48 58 322 21 00

e-mail: *mag@archeologia.pl*

SŁOWO WSTĘPNE

Pierwszym poświadczonym źródłowo przejawem kultu maryjnego w Gdańsku była budowa, około połowy XII w., kościoła grodowego pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny. Z tego okresu, a także kolejnego stulecia brak jednak archeologicznych przejawów tegoż kultu. Pierwsze zabytki maryjne odkryte w Gdańsku pochodzą z około połowy XIV wieku, a znaczne zwiększenie ich liczby przypada na XV i początek XVI stulecia. Obok pamiątek pątniczych – plakietek pielgrzymich, dzwonków i ampułek na wodę z cudownych źródeł, pojawia się cała gama przedmiotów codziennego użytku opatrzonych w wizerunki i inskrypcje maryjne. Z analizy tych wszystkich znalezisk wyłania się obraz swoistej, używając współczesnej terminologii, „mariomanii”. Wizerunki Matki Bożej towarzyszą gdańszczanom nie tylko podczas wizyt w kościołach, ale także w zaciszu domowym, spoglądając z kafli piecowych, domowych ołtarzyków i naczyń stołowych. Niezwykle popularna staje się też biżuteria opatrzona w inskrypcje maryjne.

Celem organizacji wystawy „Archeologiczne świadectwa kultu maryjnego w średniowiecznym Gdańsku” jest zobrazowanie wyjątkowego miejsca jakie zajmował kult Marii w indywidualnych praktykach religijnych średniowiecznych mieszkańców Gdańska. Na podstawie znalezisk archeologicznych prześledzić można stopniowe narastanie popularności tego kultu począwszy od XIV w. i jego gwałtowny upadek na początku XVI stulecia.

Ewa Trawicka
Kurator merytoryczny wystawy

Autorzy not katalogowych:

B.B. – Barbara Babińska – Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

B.C. – Beata Ceynowa – Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

J.K. – Jerzy Kamrowski – Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

B.K. – Bogdan Kościński – Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

O.K. – Olga Krukowska – Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

H.P. – Henryk Paner – Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

E.T. – Ewa Trawicka – Muzeum Archeologiczne w Gdańsku

Figura Madonny z Dzieciątkiem odkryta w dwóch fragmentach - osobno głowa, osobno korpus - w maju 1995 r., w trakcie archeologicznych badań ratunkowych na ul. Tokarskiej w Gdańsku, podczas eksploracji latryny, użytkowanej pomiędzy XVI a XVIII wiekiem.

Figurka przedstawia stojącą w kontrapoście smukłą, dziewczęcą, trzymającą dzieciątka o „dojrzałej” twarzy, postać Marii w koronie, spowitą w opadający w rurkowatych fałdach płaszcz, umieszczoną na sześciokątnej konsolce w kształcie przypominającym późnogotycki wspornik, ozdobiony wklęsłymi kartuszami, dekorowanymi płaskorzeźbionymi, groteskowo potraktowanymi twarzami. Przesunięcia i zniekształcenia ornamentu oraz charakterystyczna miękkość krawędzi sugerują formowanie przez odciskanie z matrycy. Tył posążka jest wyraźnie spłaszczony, o bardzo szkicowym modelunku. W partiach korony oraz bordiury płaszcza odnaleziono ślady po srebrzeniu (siarczki srebra), a w zagłębieniach maforionu i dekoltu pozostałości po zdestruowanej farbie. Nie zachowały się, utracone w partii środkowej, fałdy prawej strony płaszcza.

Rzeźba, powielane dzieło, najprawdopodobniej garncarza, będąca kompilacją późnogotyckich rozwiązań formalnych z różnorodnymi motywami ikonograficznymi, to prezentacja dzieciątka Jezus, dokonywana przez jego młodzieńczą matkę, w stylu nawiązującym do tradycji Pięknych Madonn z kręgu czeskiego. Gest ostensio, korona na głowie Marii – Ecclesii, jej odchylony mały palec, zagłębiający się w nagie ciało dziecka - późniejsze ciało ofiarne, wskazują na eucharystyczny charakter kompozycji. Spodnia suknia, wysuwająca się spod fałdów płaszcza, symbolizuje dziewiczość matki, a jabłko w rękach dzieciątka każe w niej widzieć Nową Ewę.

Odnalezienie figurki madonny z odtraconą głową w latrynie, można powiązać z tzw. gotzenkrieg – reformacyjną „wojną z bałwanami”, kiedy to obiekty, zwłaszcza kultu maryjnego, dekapitowano i wrzucano do kloak.

Chronologia: początek XVI w.

Surowiec: glina drobnoziarnista, czerwono palona, odciskana z matrycy. Figurka pierwotnie prawdopodobnie polichromowana.

Wymiary: wysokość 300 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/089/01/871, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Tokarskiej w Gdańsku.

Bibliografia: J. Kamrowski, Dewocyjna figurka „Madonny z Dzieciątkiem”, pocz. XVI w., [w:] Fundacje Artystyczne na terenie państwa krzyżackiego w Prusach. Katalog wystawy, Malbork 2010, III.12.23., s. 326.

Ryc. 1.

J.K.

Ryc. 2.

Fragment kafla licowego obramowanego listwą plastyczną profilowaną, z wizerunkiem Marii z Dzieciątkiem w ujęciu do pasa, na złotym, dekoracyjnie ornamentowanym tle. Maria przedstawiona jako Święta i Królowa, wokół głowy postaci nimb, na głowie wysoka korona, włosy długie, ułożone w faliste sploty. Maria odziana w zieloną sukienkę i granatowy płaszcz. Na lewym ramieniu Dzieciątko z głową zwróconą w kierunku patrzącego. Wokół głowy Dzieciątka nimb, włosy ułożone w spiralne loki.

Zabytek klejony i uzupełniony.

Chronologia: XVI w.

Surowiec: glina żelazista, odcisnięty w formie, na odwrocie lica ślady okopcenia, lico kafla pokryte cienką warstwą białej glinki, szkliwienie: ołowiowo-cynowe w kolorach: granatowym, zielonym, żółtym, brązowym i białym.

Wymiary: wysokość zachowana 240 mm, szerokość zachowana 185 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/20/46/9584, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Jaglanej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

B.B.

Fragment kafla licowego obramowanego listwą plastyczną profilowaną, z przedstawieniem sceny Ukrzyżowania. W centralnej części kompozycji umieszczony został krzyż z postacią konającego Chrystusa, na głowie korona cierniowa, wokół głowy nimb, włosy długie opadające na ramiona. Wokół bioder Chrystusa - drapowana opaska z węzłem przesuniętym na lewy bok. Po prawej stronie krzyża stoi Maria, a po lewej św. Jan. Obie postaci przedstawione jako święte, wokół głów każdej z nich - nimb. Maria wznosi ku krzyżowi twarz spod fałd płaszcza okrywającego głowę. Usta ma rozchylone, wydaje się, że krzyczy z bólu, ręce ułożone do modlitwy. Ubrana w zieloną suknię i zielony, udrapowany płaszcz. Św. Jan ukazany z pochyloną głową, twarz wyraża uczucie głębokiego bólu i współcierpienia z Chrystusem. Św. Jan odziany w zielony, mocno udrapowany płaszcz.

Chronologia: XVI w.

Surowiec: glina żelazista, odcisnięty w formie, lico kafla pokryte cienką warstwą białej glinki, szkliwienie ołowiowe w kolorze zielonym.

Wymiary: wysokość zachowana 220 mm, szerokość zachowana 180 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/20/46/9643, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Jaglanej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

B.B.

Ryc. 3.

Ryc. 4.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, azurowa, składająca się z trzech segmentów. Dolna część znaku została umieszczona w okrągłej ramce zdobionej na wewnętrznej krawędzi pseudogranulacją. U dołu przedstawienie Marii Tronującej. Po lewej stronie Matki stoi Dzieciątko z głową okoloną krzyżowym nimbem. Nad nimi, na poziomym drążku, wisi Suknia Najświętszej Marii Panny trzymana z obu stron przez anioły, z których jeden zachował się częściowo. Wyżej, w górnej części ramki, wkomponowana znacznie mniejsza, również okrągła, ramka na lustro, nad którą znajduje się przedstawienie Chrystusa Tronującego. Po obu stronach Zbawiciela anioły dmą w trąby. Plakietka pochodzi z sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Akwizgranie.

Chronologia: 2 połowa XIV-początek XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 105 mm, szerokość 65 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/39/5430, Nr GKPP 10, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Basztowej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, ażurowa, w kształcie kolistej ramy zwieńczonej ażurową dekoracją architektoniczną (wieżyczki ze spadzistymi daszkami). Wewnątrz przedstawienie adoracji Sukni Maryjnej podtrzymywanej przez dwie postaci w długich szatach. Poniżej szatki przedstawienie tronu Marii z Dzieciątkiem. Matka w koronie na głowie, ubrana w długą, opadającą na stopy szatę. Rama od strony wewnętrznej zdobiona jest pseudogranulacją. Po stronie zewnętrznej znajdują się cztery boczne uszka mocujące. Plakietka pochodzi z sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Akwizgranie.

Chronologia: 2 połowa XIV–początek XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 83 mm, szerokość 45 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/129/04/909, Nr GKPP 1097, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Kleszej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 5.

Ryc. 6.

Relikwiarzyk w formie trójkątnej tarczy gotyckiej, złożony z dwóch połączonych ze sobą ramek, na dole zakończonych kółkiem, zaś na górze zwieńczonych Suknią Marii, przy czym w obydwu ramkach zachowały się fragmenty wypełniającego je szkła. Wewnątrz znajduje się jednostronna, ażurowa plakietka, dopasowana kształtem do ramek, z wyobrażeniem Piety. Maria i Jezus z głowami w aureoli, a po lewej stronie Marii wisi pęk różg (Arma Christi), symbolizujących męczeństwo Chrystusa. Plakietka pochodzi z sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Akwizgranie.

Chronologia: 2 połowa XIV–początek XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 60 mm, szerokość 35 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/133/03/3846, Nr GKPP 421, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Lastadia w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, ażurowa, przedstawiająca w reliefie trонującą postać Marii, ubraną w długą, sięgającą kostek, pofałdowaną szatę. Twarz ukazana realistycznie (widoczne delikatnie zarysowane oczy, nos i usta), głowa w koronie z trzech liliowatych sterczynek, nieproporcjonalnie duża w stosunku do reszty ciała, okryta welonem spływającym miękko do linii obojczyków i obwiedziona kolistym nimbem. Prawa ręka zgięta w łokciu. Dłoń trzyma okrągły przedmiot (jabłko?). Lewa ręka niewidoczna, podtrzymuje stojącą frontalnie postać Dzieciątka, ubranego w sięgającą stóp, pofałdowaną szatę. Rysy twarzy Dzieciątka przedstawione dość schematycznie, głowa obwiedziona kolistym nimbem, lewa ręka dotyka Matki, prawa uniesiona ku górze (dłoń odłamana). Z prawej strony Marii, ukazana z profilu, stojąca postać anioła (skrzydła odłamane) ubranego w sięgającą kostek, pofałdowaną szatę, trzymającego w rękach zwróconą ku górze palmę. Po bokach tronu zwinięte esowato wypustki, pełniące jednocześnie rolę elementów dekoracyjnych tronu i uszek mocujących. Plakietka pochodzi z sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Akwizgranie.

Chronologia: XIV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 72 mm, szerokość 41 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/099/04/203, Nr GKPP 991, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Szerokiej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 7.

Ryc. 8.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, czworokątna, z trójkątnym szczytem zwieńczonym trzema ażurowymi wieżyczkami, przedstawiająca w reliefie trонującą Marię w liliowej koronie na głowie, obwiedzionej aureolą. Lewa ręka podpira stojące obok niej Dzieciątko z rozłożonymi rączkami, które w lewej dłoni trzyma jabłko. W prawej ręce Marii, ukośnie do korpusu, duże, liliowe berło. Nad głową Marii Panny gotycka, majuskułowa litera „A”. Rewers gładki. Plakietka pochodzi z sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Akwizgranie.

Chronologia: XIV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 45 mm, szerokość 31 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/129/02/4039, Nr GKPP 1080, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Grząskiej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 9.

Plakietka pielgrzymia, ażurowa. Okrąg zamknięty łukiem w kształcie oślego grzbietu i zwieńczony wimpergą z umieszczonym wewnątrz przedstawieniem kobiety, która pochyla się nad strumieniem wody (kanałem miejskim) i przy pomocy wiadra wylawia posążek Marii w koronie z Dzieciątkiem. Ponad głowami kobiety i posążka, rozpostarte szarfy z plastyczną inskrypcją: amersfoert (gotycka minuskuła) MCCCCXLV (gotycka majuskuła). Po bokach plakietki dwa boczne uszka mocujące. Plakietka pochodzi z sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Amersfoort, a jej przedstawienie nawiązuje do legendy o Margerite Ghisen, która pod wpływem wizji odnalazła i wylowiła cudowną figurę Marii z kanału miejskiego przed bramą miasta.

Chronologia: XV–1 połowa XVI w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 44 mm, szerokość 33 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/133/03/3814, Nr GKPP 389, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Lastadia w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 10.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, azurowa, zachowana częściowo. W czworokątnej ramce przedstawienie Piety: Marii trzymającej na kolanach martwego Chrystusa. Za Marią stoi postać kobieca z głową w aureoli, po lewej stronie plakietki (heraldycznie) klęczący w pozie adoracyjnej anioł. Dolna część ramy zdobiona inskrypcją pisaną gotycką minuskułą: (...)aria de lede mit godes. Rewers gładki. Plakietka pochodzi z sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Lede.

Chronologia: 2 połowa XV–początek XVI w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość zachowana 43 mm, szerokość zachowana 44 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/004/04/71, Nr GKPP 943, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Tartacznej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 11.

Plakietka pielgrzymia o charakterystycznym, migdałowatym kształcie, pełna. W mandorli przedstawiona tronuująca Maria z Dzieciątkiem siedzącym na jej lewym kolanie, z lilią w prawej ręce. Maria ubrana w długą, pofałdowaną, sięgającą stóp szatę. Na głowie obwiedziona kolistym nimbem miforium i korona. Wzdłuż krawędzi, od góry w prawo, majuskułowa, gotycka inskrypcja: SIGILLVM BEAT() OCAMADOR. Dół plakietki odłamany. Przy krawędzi zachowane po obu stronach cztery uszka mocujące. Plakietka pochodzi z sanktuarium Matki Bożej (tzw. Czarnej Madonny) w Rocamadour.

Chronologia: XIV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 55 mm, szerokość 47 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/043/05/351, Nr GKPP 982, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze na stanowisku „Ławy Mięsne” w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 12.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, ażurowa, z przedstawieniem sceny konsekracji kaplicy (tzw. Kaplica Łaski) w klasztorze Benedyktynów w Einsiedeln (Szwajcaria) przez biskupa Konrada z Konstancy w 934 roku. Po lewej stronie niewielka kapliczka z daszkiem pokrytym gontem, wewnątrz siedząca frontalnie postać Madonny z nagim Dzieciątkiem stojącym na jej kolanach. Maria w koronie na głowie obwiedziona kolistym nimbem, w prawej dłoni trzyma królewskie jabłko. Przy wejściu do kapliczki stojąca postać anioła z płonącą świecą w ręku. Przed kapliczką stojąca postać biskupa w charakterystycznym stroju i czapce biskupiej, z pastorałem w jednej i kropidłem w drugiej ręce. Za plecami biskupa drugi anioł z kropielnicą. W otoku, od góry inskrypcja (gotycka minuskuła, słowa rozdzielone przez sześciopłatkowe rozetki): *dis*ist*vnser*frowen*cabil* ricten* von* neisidelen*die*wirkt*got*selb*mit*en gel**. W narożnikach boczne uszka mocujące. Góra plakietki zwieńczona krzyżem maltańskim. Plakietka pochodzi z sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Einsiedeln. Legenda głosi, że gdy biskup zamierzał poświęcić kaplicę, głos z Nieba oznajmił mu, iż ma się z tym wstrzymać, ponieważ sam Bóg wraz z aniołami już poświęcił to miejsce.

Chronologia: XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 76 mm, szerokość 79 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/133/04/204, Nr GKPP 1038, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicach Lastadia i Toruńska w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, czworokątna, z trójkątnym szczytem zwieńczonym krzyżykami, z przedstawieniem Marii Tronującej w koronie z trzech sterczynek, z jabłkiem w prawej ręce i Dzieciątkiem po lewej stronie. Nad głową Dzieciątka, okoloną aureolą, gwiazda pięcioramienna, a pod jego stopami, na dolnej krawędzi plakietki, gruba kratka ukośna zdobiąca tron, zajmujący połowę szerokości płaszczyzny przedstawień. Pod postacią Marii tron nieczytelny. Na rewersie ukośna kratka. Plakietka związana prawdopodobnie z jednym z lokalnych, pomorskich sanktuariów maryjnych.

Chronologia: schyłek XIV–1 połowa XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 40 mm, szerokość 32 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/48/2653, Nr GKPP 665, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Spichrzowej w Gdańsku.

Bibliografia: H. Paner, E. Trawicka, Pilgrim badges depicting the Virgin Mary recovered from excavations in Gdańsk, [w:] Terra sanctae Mariae: Mittelalterliche Bildwerke der Marienverehrung im Deutschordensland Preußen, Bonn 2009, s. 193, ryc. 1.

H.P.

Ryc. 13.

Ryc. 14.

Plakietka pielgrzymia, czworokątna, z trójkątnym szczytem zwieńczonym sterczynami zakończonymi motywem trójliscia. W reliefie przedstawienie tronujszej Madonny w koronie w kształcie dużych kwiatów lilii na głowie. Po lewej stronie Marii, Dzieciątko w podobnej jak Matka koronie. Po bokach obu postaci, wici roślinne pochylające się nad ich głowami. Kontury obydwu postaci są wypełnione płataniną linii. Rewers gładki. Pośrodku rewersu, na dole, szew odlewniczy. Nadlewki dookoła całego znaku oraz w trzech z czterech bocznych uszek mocujących. Górne uszka bardzo małe, dolne umieszczone asymetrycznie, znacznie większe. Plakietka związana prawdopodobnie z jednym z lokalnych, pomorskich sanktuariów maryjnych.

Chronologia: schyłek XIV–1 połowa XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 45 mm, szerokość 32 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/48/5007, Nr GKPP 734, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Spichrzowej w Gdańsku.

Bibliografia: H. Paner, E. Trawicka, Pilgrim badges depicting the Virgin Mary recovered from excavations in Gdańsk, [w:] Terra sanctae Mariae: Mittelalterliche Bildwerke der Marienverehrung im Deutschordensland Preußen, Bonn 2009, s. 193, ryc. 3.

H.P.

Ryc. 15.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, czworokątna, z trójkątnym szczytem zwieńczonym trzema stosunkowo wysokimi krzyżykami. Przedstawia Marię Tronującą, w koronie w kształcie trzech kwiatów lili, z jabłkiem w prawej ręce i Dzieciątkiem stojącym na tronie, po jej lewej stronie. Głowa Dzieciątka okolona krzyżowym nimbem. Rysunek tronu wyraźnie czytelny, zaznaczony delikatną, ukośną kratką. Z boków tronu wyrastają pionowo wici roślinne. Rewers z dobrze czytelnym, plastycznym ornamentem grubej, ukośnej kratki. Plakietka związana prawdopodobnie z jednym z lokalnych, pomorskich sanktuariów maryjnych.

Chronologia: schyłek XIV–1 połowa XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 44 mm, szerokość 33 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/51/1718, Nr GKPP 820, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Chmielnej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 16.

Plakietka pielgrzymia pełna, prostokątna z trójkątnym szczytem. Maria tronująca w liliowej koronie trzyma na kolanach Dzieciątko przedstawione jako niemowlę w powijakach z główką w czepcu z falbankami. Po bokach postaci wertykalny ornament roślinny w postaci kłosów zbóż (?). Rewers z delikatnym wzorem ukośnej kratki.

Chronologia: 2 połowa XIV-XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 42 mm, szerokość 33 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/099/04/338, Nr GKPP 1003, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Szerokiej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Plakietka pielgrzymia, ażurowa, w formie kapliczki zakończonej ostrołukowym szczytem zwieńczonym trzema krzyżami maltańskimi. Wewnątrz przedstawienie Marii Tronującej w koronie, podtrzymującej na kolanach Dzieciątka z głową odchyloną za jej lewe ramię. Za Dzieciątkiem, pomiędzy nim a ramką plakietki, wertykalny motyw roślinny – drzewo zakończone kiścią owoców zwisającą nad jego głową. Po lewej stronie, na wysokości głowy Madonny, gwiazda pięcioramienna. Rewers gładki, w narożnikach cztery boczne uszka mocujące.

Chronologia: XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 43 mm, szerokość 31 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/100/05/5015, Nr GKPP 327, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicach Dłgie Ogrrody i Szafarnia w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 17.

Ryc. 18.

Plakietka pielgrzymia, ażurowa z bardzo schematycznymi i zbarbaryzowanym przedstawieniem Marii Tronującej, bez korony na głowie, ubranej w długą i bogato udrapowaną szatę, trzymającej na kolanach, po swej lewej stronie, Dzieciątko. Cała scena umieszczona wewnątrz ramki stylizowanej na konary drzew. Spięte w górnej części ozdobnym łukiem, wyrastające równoległe z rozwidlonego pnia, który stanowi podstawę plakietki wraz z podtrzymującą go, rozszerzoną do dołu, stopką opatrzoną w dwa boczne uszka mocujące.

Chronologia: XV–1 połowa XVI w.

Surowiec: stop cyny z łożem.

Wymiary: wysokość 37 mm, szerokość 32 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/100/05/5028, Nr GKPP 340, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicach Długie Ogrody i Szafarnia w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, ażurowa, z ostrołukowym szczytem zwieńczonym na bokach krzyżykami. Centralnie umieszczona postać Madonny z nieproporcjonalnie dużą koroną, podtrzymującej na prawym ramieniu Dzieciątka z głową w aureoli. Przedstawienie bardzo schematyczne. Z obu stron postaci motywy geometryczne zbiegające się nad głową Madonny w łuk. Poniżej dolnej krawędzi ramki nieusunięta pozostałość z kanalików wlewowych formy odlewniczej. Z czterech uszek do mocowania trzy zaślepione nadlewkami.

Chronologia: XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 61 mm, szerokość 44 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/100/05/5026, Nr GKPP 338, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Długie Ogrody w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 19.

Ryc. 20.

Plakietka pielgrzymia, jednostronna, ażurowa, w kształcie stylizowanej, gotyckiej, majuskułowej litery M, w koronie z trzema liliowatymi sterczynkami. Zewnętrzna krawędź obwiedziona pseudogranulacją. Brak mocowań.

Chronologia: XIV-XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 45 mm, szerokość 34 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/129/04/915, Nr GKPP 1073, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Kleszej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 21.

Zawieszka plakietki pielgrzymiej
w kształcie minuskułowej, gotyckiej litery
n w koronie, z tyłu boczna szpila do moco-
wania zawieszki na materiale.

Chronologia: XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 31 mm, szerokość 22
mm.

Nr inw. MAG/GD/255/039/07/4529, Nr GKPP
625, zbiory Muzeum Archeologicznego
w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Łagiewniki
w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 22.

Małe naczynie ceramiczne w formie flaszki podróżnej zachowane w około 40%, obecnie po rekonstrukcji. Flaszka w rzucie okrągła lub lekko owalna. Brzusiec półkulisty, od strony przedniej wypukły, od tylnej płaski. W części górnej, z boku naczynia, wyprowadzona krótka, rurkowata, lekko przewężona w połowie długości szyjki z nie wyodrębnionym wylewem. Po obu stronach szyjki dwa półwałeczkowate w przekroju, półkoliste w formie uszka do zawieszania naczynia. Powierzchnia naczynia nie zdobiona, gładka, pokryta szkliwem ołowiowym barwy miodowo-zielonkawej. Prawdopodobnie wyrób miejscowy – znaleziona wśród odpadów z warsztatu garncarskiego na stanowisku nr 98 w Gdańsku.

Chronologia: początek XV w.

Surowiec: glina żelazista, z domieszką drobnego piasku, wypalona utleniająco na kolor ceglasty, szkliwo solne.

Wymiary: średnica korpusu 69mm, wysokość korpusu 48mm, średnica wylewu 20mm

Nr inw. MAG/MM/GD/255/98/2/115, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy Placu Gorkiego przed hotelem Monopol w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane

B.K.

Flasza podróżna – niewielkie naczynie ceramiczne, okrągłe w rzucie. Od strony spodniej płaskie – lekko wklęsłe dno, od strony wierzchniej brzusiec łagodnie wypukły – kopułowaty, zdobiony dwiema parami koncentrycznych linii rytych. Boki naczynia łagodnie zaokrąglone. Z jednej strony, z boku naczynia, wyprowadzona krótka i wąska, cylindryczna szyjka z obecnie nie zachowanym brzegiem. Po obu stronach szyjki, w płaszczyźnie naczynia, zamocowana para łukowatych, półwałeczkowatych uch. Wyrób miejscowy – znaleziona na hałdzie odpadów warsztatu garncarskiego.

Chronologia: początek XV w.

Surowiec: glina żelazista, z domieszką drobnego piasku, wypalona utleniająco na kolor ceglasty, nieszkliwiona.

Wymiary: średnica 125 mm, wysokość 73 mm.

Nr inw. MAG/MM/GD/255/98/1/6279, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

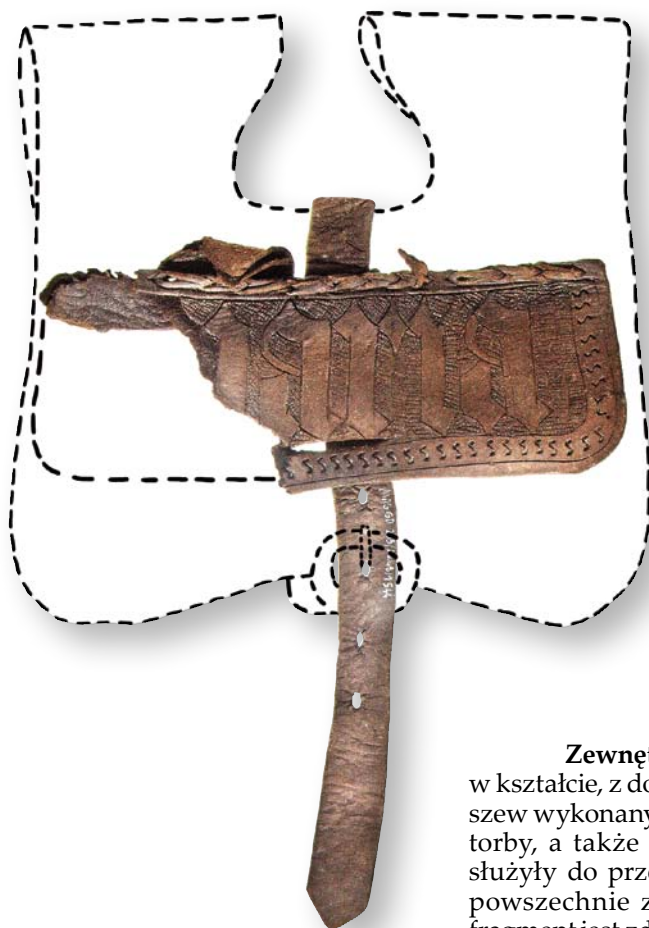
Badania ratownicze przy Placu Gorkiego, przed hotelem Monopol w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

B.K.

Ryc. 23.

Ryc. 24.

Zewnętrzna kłapa torby zawieszanej u pasa (kalety), prostokątna w kształcie, z dolnymi rogami zaokrąglonymi. W górnej części ozdobny szew wykonany rzemieniem, który pierwotnie łączył kłapę z korpusem torby, a także przytrzymywał pasek służący do zapinania. Kalety służyły do przechowywania drobnych przedmiotów i noszone były powszechnie zarówno przez mężczyzn, jak i kobiety. Zachowany fragment jest zdobiony wyciętą inskrypcją (gotycka minuskuła) \ARIA. Przy krawędziach wydzielony pas dekoracyjny został wypełniony odciskaną literą S. Napis uzupełniony odciskami niewielkich kółeczek.

Chronologia: XV w.

Surowiec: skóra.

Wymiary: szerokość 170 mm, wysokość 52 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/48/1544, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Spichrzowej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

B.C.

Ryc. 25.

Skórzany futerał na komplet woskowych tabliczek do pisania, który miał ochraniać kruchą zawartość przed uszkodzeniem. Przeznaczony na 3-4 drewniane tabliczki o przypuszczalnych wymiarach: szerokość 60 mm, wysokość 90 mm. Wykonany z kilku warstw sztywnej skóry, którą zszyto bardzo staranie i dopasowywano kształtem do zawartości. Na bokach specjalne poziome nacięcia, przez które przewlekano rzemień do zawieszenia futerału przy pasie. Bogato dekorowany techniką wytłaczania, ukazuje postać Madonny z Dzieciątkiem oraz świętych Jakuba (lewo) i Krzysztofa (prawo) pod gotyckimi arkadami. Pierwotnie futerał składał się z korpusu głównego i pokrywki, która jednak nie zachowała się. Nie zachowało się także doszywane dno oraz jedna z wewnętrznych warstw futerału.

Zabytek po rekonstrukcji.

Chronologia: XV w.

Surowiec: skóra.

Wymiary: szerokość 180 mm, wysokość 70 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/103/01/937, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy Zielonej Bramie w Gdańsku.

Bibliografia: B. Kościński, *Badania w obrębie średniowiecznego portu gdańskiego* (stan. 103 Zielona Brama w Gdańsku), [w:] XIII Sesja Pomorzoznawcza, Tom 2., Gdańsk 2003, Ryc. 11: i, s. 378-379.

B.C.

Ryc. 26.

Okucie końca pasa, taśmowate, z łukowatymi wcięciami w 1/3 długości dłuższych boków, zbudowane z dwóch pasów blachy mosiężnej scalonych warstwą lutu cynowego. Spodnia część płaska, wierzchnia ukształtowana na modelu pomocniczym z wytłoczoną pośrodku inskrypcją (gotycka minuskuła) maria. Wzdłuż dłuższych boków dwa rzędy wytłoczonych kropek. Trójkątne zakończenie zwieńczone wypustką w kształcie rozetki. U nasady, przebite na linii wytłoczonych kropek, dwa otwory na druciane nity mocujące okucie do rzemienia paska.

Chronologia: XV w.

Surowiec: blacha mosiężna, lut cynowy.

Wymiary: długość 49 mm, szerokość 20 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/39/2994, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Motławskiej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

E.T.

Ryc. 27.

Okucie końca pasa, taśmowate, zbudowane z dwóch blaszek połączonych warstwą lutu cynowego. Wierzchnia część zdobiona wyrytą inskrypcją *maria s* (gotycka minuskuła) na szrafowanym linia zygzakowatą tle. Na zwężonym, zaokrąglonym końcu ozdobna wypustka w kształcie trójliścia. Górna część okucia z kasetką do zamocowania na rzemieniu pasa, odłamana.

Chronologia: XV w.

Surowiec: blacha mosiężna, lut cynowy.

Wymiary: długość 56 mm, szerokość maksymalna 14 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/41/2054, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Stągiewnej w Gdańsku.

Bibliografia: E. Trawicka, Zabytki metalowe z Wyspy Spichrzów w Gdańsku (badania z 2004 roku), *Archeologia Gdańska*, T. III, Gdańsk 2010, s. 117.

E.T.

Ryc. 28.

Aplikacja w kształcie gotyckiej, minuskułowej litery m uformowana na modelu pomocniczym. Zachowane dwa z czterech drucianych nitów mocujących aplikację do rzemienia pasa.

Chronologia: XV w.

Surowiec: blacha mosiężna.

Wymiary: długość 29 mm, szerokość 26 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/039/07/5028, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Łagiewniki w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

E.T.

Ryc. 29.

Okucie końca pasa, koliste, ażurowe, wycięte z blachy mosiężnej, przedstawiające scenę Zwiastowania Pańskiego. Wewnątrz kolistej ramy umieszczona jest postać stojącego przodem anioła w długiej szacie z rękawami. Głowa lekko przechylona w prawo, okolona gęstymi, kręconymi, sięgającymi do linii ucha włosami. Rysy twarzy, pasma włosów, fałdy szaty, lewa ręka opadająca luźno wzdłuż ciała oraz pióra skrzydła są zarysowane linią rytą. Prawa ręka wyciągnięta ku górze podtrzymuje sięgającą ziemi banderolę z wyrytymi literami av (gotycka minuskuła). U nasady dwie wypustki w kształcie kwiatów lilii z przewierconymi otworkami na nity mocujące okucie do rzemienia pasa. Na spodzie zamocowana lutem cynowym wąska blaszka zamykająca okucie.

Chronologia: XV w.

Surowiec: mosiądz.

Wymiary: długość 63 mm, szerokość 60 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/133/03/4767, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Lastadia w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

E.T.

Ryc. 30.

Zapinka kolista, ażurowa, w formie rozety, odlana ze stopu cyny z ołowiem. Środkowy pierścień ozdobiony plastyczną inskrypcją (gotycka minuskuła): ave maria gratia plena dns. Od strony zewnętrznej koliste wypustki obwiedzione plastycznym wieńcem sznurowym. Pośrodku ramy otwór z zamocowaną haczykowato przetyczką.

Chronologia: XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

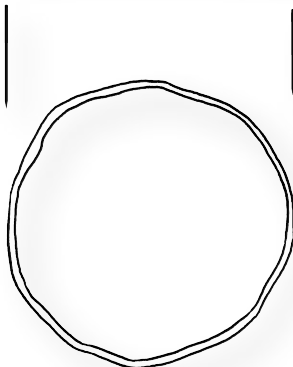
Wymiary: średnica 38 mm, szerokość ramy 10 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/004/04, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Tartacznej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

E.T.

Ryc. 31.

Pierścionek wygięty z odlanej taśmy cynowo-ołowianej. W otoku plastyczna inskrypcja (gotycka minuskuła): ave maria gratia plena. Końce taśmy związane na styk, scalone lutem.

Chronologia: XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: średnica 21mm, szerokość taśmy 6mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/39/7061, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Ciesielskiej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

E.T.

Ryc. 32.

Trzonek noża, czworokątny w przekroju, pusty wewnątrz, z końcem poszerzonym w romb, zwieńczony plastyczną wypustką ozdobioną po obu stronach plastycznym motywem czteropłatkowej rozety. Przekrój profilowany - górna i dolna płaszczyzna, są nieznacznie szersze od lekko wklęsniętych boków, ozdobionych plastycznymi inskrypcjami (gotycka minuskuła) maria muter ave - po jednej stronie i amor vincit omnia - po drugiej. Poszczególne słowa rozdzielone plastycznymi rozetkami czteropłatkowymi. Po obu stronach poszerzonego końca plastyczny motyw większej, pięciopłatkowej rozety.

Chronologia: XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: długość 73 mm, szerokość 12 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/103/02/399, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy Zielonej Bramie w Gdańsku.

Bibliografia: B. Kościński, Badania w obrębie średniowiecznego portu gdańskiego (stan. 103 Zielona Brama w Gdańsku), [w:] XIII Sesja Pomoroznawcza, Tom 2., Gdańsk 2003, Ryc. 8: e, s. 372-373.

E.T.

Ryc. 33.

Trzonek łyżki, owalny w przekroju, zwężający się ku lekko zaokrąglonemu końcowi, odlany ze stopu cyny z ołowiem. Wierzchnia płaszczyzna zdobiona plastyczną inskrypcją MARIA (gotycka majuskuła) ujętą w prostokątną ramę z półwałków. Na powierzchni drobne ubytki pokorozyjne.

Chronologia: XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: długość 61 mm, szerokość maksymalna 10 mm, grubość 4 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/41/1868, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Stągiewnej w Gdańsku.

Bibliografia: E. Trawicka, Zabytki metalowe z Wyspy Spichrzów w Gdańsku (badania z 2004 roku), Archeologia Gdańska, T. III, Gdańsk 2010, s. 102, Ryc. 5.

E.T.

Ryc. 34.

Dzwonek pielgrzymi zwieńczony rombownym, sztywnym uszkiem. Hełm stosunkowo płaski, płaszcz lekko rozchylony do zewnątrz. Na styku płaszcza z hełmem, wydzielony dwoma dookołnymi listwami plastycznymi, pas ze słabo czytelną inskrypcją. Powierzchnia zewnętrzna płaszcza podzielona pionowymi listwami plastycznymi na cztery pola, w których znajdują się pojedyncze litery (gotycka majuskuła, na tle ukośnej kratki), układające się w napis: ORA M. Wieniec bardzo silnie wychylony na zewnątrz – gładki.

Chronologia: 2 połowa XIV–początek XV w.

Surowiec: stop cyny z ołowiem.

Wymiary: wysokość 31 mm, szerokość 31 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/020/39/5314, Nr GKPP 88, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Basztowej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

H.P.

Ryc. 35.

Nożyce do objaśniania świec odlane z mosiądzu. Uchwyty boczne, zamknięte. Ramiona połączone nitem, zakończone czworokątnymi płytkami prostopadłymi do płaszczyzny uchwyty. Boczne krawędzie płytek ząbkowane. Na zewnętrznych płaszczyznach zostały wyryte minuskułowe, gotyckie litery m w polu szrafowanym linią zygzakowatą, obwiedzione nieregularną ramą tworzoną przez wyryte, krzyżujące się w narożnikach linie. Na powierzchni drobne ubytki pokorozyjne.

Chronologia: XV w.

Surowiec: mosiądz.

Wymiary: długość 115 mm, długość płytki 30 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/039/07/4420, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Łagiewniki w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

E.T.

Ryc. 36.

Figura Madonny z Dzieciątkiem, opracowana z trzech stron, z tyłu wklęsnięta, niewykończona (przy krawędziach nieusunięte nadlewki powstałe podczas procesu odlewania). Młodzieńcza Maria upozowana frontalnie en pied podtrzymuje na lewym ramieniu nagie Dzieciątko obejmujące prawym ramieniem szyję Matki, lewą ręką dotyka jej dłoni. Główka Jezusa okolona gęstymi, lekko kręconymi włosami, zwrócona jest do dołu. Maria odziana w szeroką, okrywającą stopy, pofałdowaną suknię z rękawami oraz płaszcz narzucony na ramiona, podebrany na prawym biodrze. Prawa dłoń podtrzymuje fałdę płaszcza. Na głowie maforium opadające na plecy. Podstawę figury tworzy półksiężyc, pod którym znajduje się nieregularny w przekroju, ukośnie ścięty pręt, będący prawdopodobnie nieusuniętą nadlewką z kanału wlewowego formy odlewniczej.

Chronologia: XVI w.

Surowiec: mosiądz.

Wymiary: długość 150 mm, szerokość 45 mm.

Nr inw. MAG/GD/255/125/01/82, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Podwałe Przedmiejskie w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

E.T.

Szklanica malowana barwnymi emaliami, wsparta na pustej w środku, cylindrycznej stopie. Pod krawędzią zdobienie w układzie pasowym tworzy linia falista, linia prosta oraz rząd białych punktów. W części centralnej korpusu, w owalu utworzonym z płomieni (?), umieszczono postać Madonny z Dzieciątkiem, z sierpem księżyca pod stopami. Ponad owalem zachowana fragmentarycznie data roczna: // 34. Na przeciwległej stronie naczynia widnieje stylizowany krzew konwalii - symbol niewinności, miłości, czystości i skromności. Miejsce styku korpusu ze stopą ozdobiono barwnymi, dookołnymi liniami. Naczynia tego typu służyły do wznoszenia toastów podczas uroczystości weselnych, świąt cechowych. Warsztat śląski lub czeski. Zabytek po rekonstrukcji.

Chronologia: 1 połowa XVII w.

Surowiec: szkło bezbarwne, dmuchane, formowane na gorąco, malowane farbami emaliowymi, kolory: żółty, niebieski, zielony, brązowy, czarny.

Wymiary: wysokość 205 mm, średnica otworu 65 mm, średnica stopy 84 mm.

Nr inw. MAG/255/039/04/3997, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ul. Rajskiej w Gdańsku.

Bibliografia: O. Krukowska, Szkło w badaniach archeologicznych Gdańska, [w:] Stan badań archeologicznych miast w Polsce, (red.) H. Paner, M. Fudziński, Z. Borowski, Gdańsk 2009, s. 437-453.

O.K.

Ryc. 37.

Liczman, Francja, mennica nieznana, XIV/XV w.
Av. +\VE^oMARIA^oGRASIA^oPLEN^oA, zamek turoński pod koroną.

Rv. krzyż liliowaty w czwórliściu, w kątach którego są korony flankowane pierścieniami.

Identyfikacja B. Paszkiewicz.

Chronologia: XIV/XV w.

Surowiec: mosiądz.

Wymiary: średnica 26,0 mm, waga 1,82 g.

Nr inw. MAG/GN/3824, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Żytniej w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

B.C.

Ryc. 38.

Denar, Węgry, Ferdynand I Habsburg (1526-1564), mennica Krzemnica, 1556 lub 1558.

Av. Pięciopolowa, wgięta po bokach tarcza z herbami: austriackim, starowęgierskim, nowowęgierskim, dalmackim i czeskim, FERDINAND•DG•R•VNG•1556 (lub ...8).

Rv. Matka Boska z Dzieciątkiem, z boków litery K-B, PATRONA• - •VNGARIE.

Identyfikacja B. Paszkiewicz.

Chronologia: 1556 lub 1558 rok.

Surowiec: srebro.

Wymiary: średnica 14,9 mm, waga 0,54 g.

Nr inw. MAG/GN/3067, zbiory Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Badania ratownicze przy ulicy Heweliusza w Gdańsku.

Bibliografia: niepublikowane.

B.C.

Ryc. 39.

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku
ul. Mariacka 25/26, 80-958 Gdańsk
tel. +48 58 322 21 00, e-mail: mag@archeologia.pl

Muzeum Archeologiczne w Gdańsku
ul. Mariacka 25/26, 80-958 Gdańsk
tel. +48 58 322 21 00, e-mail: mag@archeologia.pl